

Ekasmin samaye bhagavan rajagirhe. Viharati sma girdhrakute parvate mahata bhikshu sanghena sardham mahata cha bodhisattva saghena.

The Conqueror was staying on Vulture's Peak, in the Keep of the King. With him was a great gathering of monks, and a great gathering of warrior saints.

དེའི་ཚེ་བཙེ་མ་ལྷན་འདས་ཟབ་མོ་སྐྱང་བ་ཞེས་བྱ་བའི་ཚེས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་ཀྱི་ཉིང་ངེ་འཛིན་ལ་སྣོ་མས་པར་ཞུགས་སོ།
།ཡང་དེའི་ཚེ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་འཕགས་པ་སྐྱུན་རས་གཟེགས་དབང་ལྷུག་ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་
རོལ་ཏུ་སྤྱིན་པ་ཟབ་མོ་སྐྱོད་པར་རྣམ་པར་བལྟ་ཞིང་། ཡུང་པོ་ལྷ་པོ་དེ་དག་ལ་ཡང་ངེ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྐྱོང་པར་རྣམ་
པར་བལྟ་འོ།

dey tse chomden de zabmo nangwa shejaway chukyi namdrang kyi tingendzin la nyompar shukso. yang dey tse jangchup sempa sempa chenko pakpa chenresik wangchuk sherab kyi paroltu chinpa zabmo chupar nampar ta shing. pungpo ngapo dedak layang ngowo nyi kyi tongpar nampar ta-o.

तेन खलु समयेन भगवान्गंभीरावसंबोध नाम समाधिं समापन्नः । तेन च समयेनार्यवलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वो महासत्त्वो गंभीरायां प्रज्ञापारमितायां चर्यां चरमाण एवं व्यवलोकयति स्म । पंच स्कंधास्तांश्च स्वभावशून्यं व्यवलोकयति ।

Tena khalu samayena bhagavan gambhirava sambodha nama samadhim samapannah. Tena cha samayena-arya-avalokiteshvaro bodhisattvo mahasattvo gambhirayam prajnya paramitayam charyam charamana evam vyavalokayati sma. Pancha skandhas tansh cha svabhava shunyam vyavalokayati.

At a certain moment the Conqueror went into deep meditation on the part of the teaching known as the "awareness of the profound." At that moment too did the realized being, the great warrior, the lord of power, Loving Eyes, see into this one deep practice, the practice of the perfection of wisdom. And he saw perfectly that the five heaps—the five parts of a person—were empty of any nature of their own.

།དེ་ནས་སངས་རྒྱལ་གྱི་མཚུས་ཚེ་དང་ལྡན་པ་ཤུ་རྒྱུ་ཉི་ལྔ་སྤྱོད་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་འཕགས་
པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་ལྷུག་ལ་འདི་རྣམས་ཅེས་སྒྲུབ་སོ། །རིགས་ཀྱི་བུ་ལམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་ལ་ལ་
ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་ལོ་ལ་ཏུ་སྤྱན་པ་ཟབ་མེད་སྤྱོད་པ་སྤྱད་པར་འདོད་པ་དེས་ཇི་ལྟར་བསྐྱབ་པར་བྱ།

Dene sangye kyi tu tse dang denpa sharadvatipu jangchup sempa sempa chenpo pakpa chenresik wangchuk la dike che me so. Rikki puam rikki pumo kang la la sherab kyi paroltu chinpa sabmoy chupa chepar dupa de jitar lappa ja

अथायुष्माञ्छारिपुत्रो बुद्धानुभावेनार्यावलोकितेश्वरं बोधिसत्त्वं महासत्त्वमेतदवोचत् । यः
कश्चित्कुलपुत्रो गंभीरायां प्रज्ञापारमितायां चर्या चर्तुकामः कथं शिक्षितव्यः ।

Atha-ayushmach chariputro buddha-anubhavena-arya-avalokiteshvaram bodhisattvam mahasattvam etad avochat. Yah kashchit kulaputro gambhirayam prajnya paramitayam charyam chartu kamah katham shikshitaavyah.

And then, by the power of the Enlightened One, the junior monk named Shari Putra turned and asked this question of the great warrior, Loving Eyes, the realized one, the lord of power:

"If any son or daughter of noble family hoped to follow the deep practice of the perfection of wisdom, what would they have to do?"

དེ་རྣམས་ཅེས་སྒྲུབ་པ་དང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་དབང་ལྷུག་གིས་
ཚེ་དང་ལྡན་པ་ཤུ་རྒྱུ་ཉི་ལྔ་སྤྱོད་ཆུབ་སེམས་ཅེས་སྒྲུབ་སོ། །

Deke che mepa dang jangchup sempa sempa chenpo pakpa chenresik wangchuk gi tse dang denpa sharipu la dike che me so.

एवमुक्त आर्यावलोकितेश्वरो बोधिसत्त्वो महासत्त्व आयुष्मंतं शारिपुत्रमेतदवोचत् ।

Evam ukta arya-avalokiteshvaro bodhisattvo mahasattva ayushmantam shariputram etad avochat.

This then is the answer that the lord of power, the realized one, the great warrior Loving Eyes gave to the junior monk named Shari Putra:

ལྷ་རིའི་བུ། རིགས་ཀྱི་བུའམ། རིགས་ཀྱི་བུ་མོ་གང་ལ་ལ་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་དུ་སྤྱོད་པ་ཟབ་མེད་ལྷོད་པ་
སྤྱད་པར་འདོད་པ་དེས་འདི་ལྷར་རྣམ་པར་བལྟ་བར་བྱ་གྱེ།

Sharipu rikkyi puam rikkyi pumo gang la la sherab kyi paroltu chinpa sabmoy chupa chepar dupa de, ditar nampar tawar ja te.

यः कश्चिच्छरिपुत्र कुलपुत्रो वा कुलदुहिता वा गंभीरायां प्रज्ञापारमितायां चर्या चतुर्कामस्तेनैवं
व्यवलोकयितव्यं ।

Yah kashchich-chariputra kulaputro va kuladuhita va gambhirayam prajnya paramitayam charyam chartu kamas tenaivam vyavalokayitavyam.

"Here, Shari Putra, is what any son or daughter of noble family should see who hopes to follow the deep practice of the perfection of wisdom.

ཕུང་པོ་ལྷ་པོ་དེ་དག་ཀྱང་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྣོད་པར་རྣམ་པར་རྗེས་སུ་བལྟ་འོ། གཟུགས་སྣོད་པ་འོ། །སྣོད་པ་ཉིད་
གཟུགས་སོ། །གཟུགས་ལས་སྣོད་པ་ཉིད་གཞན་མ་ཡིན། སྣོད་པ་ཉིད་ལས་གཟུགས་གཞན་མ་ཡིན་འོ།

Pungpo ngapo dedak kyang ngowo nyi kyi tongpar nampar jesu ta-o. Suk tongpa-o. Tongpa nyi suk so. Suk le tongpa nyi shen ma yin. Tongpa nyi le suk shen mayin no.

पंच स्कंधास्तांश्च स्वभावशून्यान्समनुपश्यति स्म । रूपं शून्यता शून्यतैव रूपं । रूपान्न पृथक्
शून्यता शून्यताया न पृथग्रूपं । यद्रूपं सा शून्यता या शून्यता तद्रूपं ।

Pancha skandhas tansh cha svabhava shunyan samanupashyati sma. Rupam shunyata shunyataiva rupam. Rupanna pirthak shunyata shunyataya na pirthak rupam. Yad rupam sa shunyata ya shunyata tad rupam.

"See first all five heaps—all five parts to a person—as being empty of any essence of their own. Your body is empty. Emptiness is your body. Emptiness is nothing but your body, and your body is nothing but emptiness.

།དེ་བཞིན་དུ་ཚོར་བ་དང་། འདུ་ཤེས་དང་། འདུ་བྱེད་རྣམས་དང་། རྣམ་པར་ཤེས་པ་རྣམས་སྣོང་པའོ།

Deshin du tsorwa dang, dushe dang, duje nam dang, namshepa nam tongpa-o.

एवं वेदनासंज्ञासंस्कारविज्ञानानि च शून्यता ।

Evam vedana sanjnya sanskara vijnyanani cha shunyata.

"The same is true of your feeling, and your ability to discriminate between things, and the other factors that make you up, and all the different kinds of awareness that you possess: all of them are empty.

།ཤུ་རིའི་སུ། དེ་ལྟ་བུས་ན། ཚོས་ཐམས་ཅད་སྣོང་པ་ཉིད་དེ། མཚན་ཉིད་མེད་པ། མ་སྐྱེས་པ། མ་
འགག་པ། སྲི་མ་མེད་པ། སྲི་མ་དང་བྲལ་བ་མེད་པ། སྲི་བ་མེད་པ། གང་བ་མེད་པའོ།

Sharipu, detaway na, chu tamche tongpa-nyi de, tsennyi mepa, ma kyepa, ma gakpa, drima mepa, drima dang drelwa mepa, driwa mepa gangway mepa-o.

एवं शारिपुत्र सर्वधर्मा शून्यतालक्षणा अनुत्पन्ना अनिरुद्धा अमला विमला अनूना असंपूर्णाः ।

Evam shariputra sarva dharma shunyata lakshana anutpanna aniruddha amala vimala anuna asampurnah.

"And thus we can say, Shari Putra, that every existing thing is emptiness. Nothing has any characteristic of its own. Nothing ever begins. Nothing ever ends. Nothing is ever impure. Nothing ever becomes pure. Nothing ever gets less, and nothing ever becomes more.

།ཤུ་རིའི་སུ། དེ་ལྟ་བུས་ན་སྣོང་པ་ཉིད་ལ་གཟུགས་མེད། ཚོར་བ་མེད། འདུ་ཤེས་མེད། འདུ་བྱེད་
རྣམས་མེད། རྣམ་པར་ཤེས་པ་མེད།

Sharipu, detaway na tongpa-nyi la suk me, tsorwa me, dushe me, duje nam me, nampar shepa me,

तस्मात्तर्हि शारिपुत्र शून्यतायां न रूपं न वेदना न सन्ज्ञा न संस्कारा न विज्ञानं ।

Tasmāt tarhi shariputra shunyatayam na rupam na vedana na sanjnya na sanskara na vijnyanam.

"And thus can we say, Shari Putra, that with emptiness there is no body. There are no feelings. There is no ability to discriminate. There are none of the other factors that make you up, and

there is no awareness.

མིག་མེད། རྒྱ་བ་མེད། ལྡན་མེད། ལྗེ་མེད། ལུས་མེད། ཡིད་མེད། གཟུགས་མེད། ལྷ་
མེད། རྩི་མེད། རོ་མེད། རྟོག་བྱ་མེད། རྩོས་མེད་དོ།

Mikme, nawa me, na me, che me, lu me, yi me, suk me, dra me, tri me, ro me, rekja me, chu me do.

न चक्षुर्न श्रोत्रं न घ्राणं न जिह्वा न कायो न मनो न रूपं न शब्दो न गंधो न रसो न स्पृष्टव्यं न
धर्माः ।

Na chakshur na shrotram na ghranam na jihva na kayo na mano. Na rupam na shabdo na gandho na raso na sprashtavyam na dharmah.

"There are no eyes; no ears; no nose; no tongue; no body; no mind; nothing to see; nothing to hear; nothing to smell; nothing to taste; nothing to touch; and nothing to think of.

མིག་གི་ཁམས་མེད་ཅེང་། མིག་གི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་མེད་པ་ནས་ཡིད་གྱི་ཁམས་མེད་ཅེང་། ཡིད་
གྱི་རྣམ་པར་ཤེས་པའི་ཁམས་ཀྱི་བར་དུ་ཡང་མེད་དོ།

Mikki kam me ching, mikki nampar shepay kam mepa ne yi kyi kam me ching, yi kyi nampar shepay kam kyi bardu yang me do.

न चक्षुर्घातुर्यावन्न मनोधातुर्न धर्मधातुर्न मनोविज्ञानधातुः ॥

Na chakshur dhatur yavan na mano dhatur na dharma dhatur na mano vijnyana dhatur.

"There is no part of you that sees. There is no part of you that is aware of what you see; and this is true all the way up to the part of you that thinks, and the part of you that is aware that you are thinking.

མ་རྟོག་པ་མེད། མ་རྟོག་པ་ཟད་པ་མེད་པ་ནས་གཤི་མེད། གཤི་ཟད་པའི་བར་དུ་ཡང་མེད་དོ།

Marikpa me, ma rikpa sepa mepa ne, gashi me, gashi sepay bardu yang me do.

न विद्या नाविद्या न क्षयो यावन्न जरामरणं न जरामरणक्षयः ।

Na vidya na-avidya na kshayo yavan na jara maranam na jara marana kshayah.

"There is no misunderstanding your world. There is no stopping this misunderstanding, and the same is true all the way up to your old age and your death, and to stopping your old age and your death.

།སྐྱུག་བསྐྱེལ་བ་དང། ཀུན་འབྱུང་བ་དང། འགོག་པ་དང། ལམ་མེད།

Duk-ngelwa dang, kunjungwa dang, gokpa dang, lam me.

न दुःखसमुदयनिरोधमार्गा ।

Na dukha samudaya nirodha marga.

"There is no suffering. There is no source of this suffering. There is no stopping this suffering. There is no path to stop this suffering.

ཡེ་ཤེས་མེད། ཐོབ་པ་མེད། མ་ཐོབ་པ་ཡང་མེད་དོ།

Yeshe me, toppa me, ma toppa yang me do.

न ज्ञानं न प्राप्तिर्नाप्रप्तिः ।

Na jnyanam na praptir na-apraptih.

"There is no knowledge. There is nothing to reach. And there is nothing not to reach.

།ཤུ་རིའི་བུ། དེ་ལྟ་བུ་ན། བྱང་རྒྱུ་བ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཐོབ་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཤེས་རབ་གྱི་པ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་
ལ་བརྟེན་ནས་གནས་ཏེ་སེམས་ལ་སྐྱིབ་པ་མེད་པས་འཇིགས་པ་མེད་དེ། ཕྱིན་ཅི་ལོག་ལས་ཤིན་ཏུ་འདས་ནས་མུ་
ངན་ལས་འདས་པའི་མཐར་ཕྱིན་ཏོ།

Sharipu. De taway na, jangchub sempa nam toppa mepay chir sherab kyi paroltu chinpa la tenne nete sem la drippa mepay jikpa me de. Chin chi lok le shintu dene nya ngen le depay tarchin to.

तस्माच्छारिपुत्र अप्राप्तित्वेन बोधिसत्त्वानां प्रज्ञापारमितामश्रित्य विहरति चित्तावरणः ।

चित्तावरणनास्तित्वादत्रस्तो विपर्यासातिक्रान्तो निष्टनिर्वाणः ।

Tasmach-chariputra apraptitvoena bodhisattvanam prajnya paramitam ashritya viharati chitta-avaranaah. Chitta-avarana-anastitvad atrasto viparyasa atikranto nishta nirvanah.

"Thus it is, Shari Putra, that warrior saints have nothing to reach; and because of this, they are able to practice the perfection of wisdom, and stay in this perfection of wisdom. This frees them of every obstacle in their minds, and this frees them from all fear. They go beyond all wrong ways of thinking, and reach to the ultimate end of nirvana.

།དུས་གསུམ་དུ་རྣམ་པར་བཞུགས་པའི་སངས་རྒྱལ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཤེས་རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ལ་བརྟེན་ཏེ་སློན་
མེད་པ་ཡང་དག་པར་ཚྲོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་མངོན་པར་ཚྲོགས་པར་སངས་རྒྱལ་ལོ།

Du sum du nampar shukpay sangye tamche kyang sherab kyi paroltu chinpa la ten te lana mepa yangdakpar dzokpay jangchup ngunpar dzokpar sangye so.

त्र्यध्वव्यस्थिता सर्वबुद्धाः प्रज्ञापारमितामाश्रित्यनुत्तरां सम्यक्संबोधिमभि संबुद्धः ।

Tryadhva vyasthita sarva buddhah prajnya paramitam ashritya-anuttaram samyak sambodhim abhisambuddhah.

"All the Enlightened Beings of the past, and present, and the future too follow this same perfection of wisdom, and thus bring themselves to perfect enlightenment; to the matchless state of a totally enlightened Buddha.

།དེ་ལྟར་བས་ན། ཤེས་རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྤྲལ་ས། རིག་པ་ཆེན་པོའི་སྤྲལ་ས། སློན་མེད་པའི་
སྤྲལ་ས། མི་མཉམ་པ་དང་མཉམ་པའི་སྤྲལ་ས། སྤྲལ་བསྐྱེད་ཐམས་ཅད་རབ་ཏུ་ཞི་བར་བྱེད་པའི་སྤྲལ་ས།
མི་རྣམས་པས་ན། བདེན་པར་ཤེས་པར་བྱ་སྟེ། ཤེས་རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྤྲལ་ས་སྤྲས་པ།

de taway na. sherab kyi paroltu chinpay ngak. rigpa chenpay ngak. lanamepay ngak. mi nyampa dang nyampay ngak. dukngel tamche rabtu shiwar jepay ngak. mi dzunpay na. den par shepar ja te. sherab kyi paroltu chinpay ngak mepa.

།

De ne chomdende tingenzin de le sheng te. Jang chub sempa sempa chenpo pakpa chenresik wang chuk la lekso she jawa jine lekso lekso

अथ खलु भगवान् । तस्मात् समाधेर्व्युत्थायार्यावलोकितेश्वरस्य बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य साधुकारमदात् साधु साधु कुलपुत्र एवमेतत्कुलपुत्र ।

Atha kalu bhagavan Tasmāt samadher vyutthaya-arya-avalokiteshoarasya bodhisattoasya mahasattoasya sadhu karamdat. Sadhu sadhu kulaputra evam etat kulaputra.

With this, the Conqueror stirred himself from his deep state of meditation. He turned to the great warrior, to the realized one, Loving Eyes, the lord of power, and blessed his words, saying, "True." "True," he said, and "True" again.

རིགས་ཀྱི་སུ། དེ་དེ་བཞིན་ནོ། །དེ་དེ་བཞིན་ཏེ། ཇི་ལྟར་ཁྱོད་ཀྱིས་བསྟན་པ་དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་རབ་
ཀྱི་པ་མོལ་དུ་ལྷན་པ་ཟབ་མོལ་སྤྱད་པར་བྱ་སྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱང་རྗེས་སུ་ཡི་རང་དོ།

Rikipu, de deshin no, de deshin te. Jitar kyu kyi tenpa de shin du sherab kyi parol tu chinpa sabmo la chepar ja te. De shin shekpa nam kyang je su yi rang ngo.

एवमेतद्गम्भीरायाम् प्रज्ञापारमितायाम् चर्यम् चर्तव्यम् यथा त्वया निर्दिष्टमनुमोद्यये सर्वतथागतैरर्हद्भिः सम्यक्सम्बुद्धैः ।

Evam etad gambhirayam prajnya paramitayam charyam chartavyam yatha tvaya nirdishtam anumodyaye sarva tathagatair arhadbhih samyak sambuddhaih.

"Thus it is, 'O son of noble family; just so is it. One should follow the profound perfection of wisdom just as you have taught it. Every one of Those Gone Thus rejoice in your words as I do."

འབཚོམ་ལྟན་འདས་ཀྱིས་དེ་སྐོད་ཅེས་བཀའ་སྤྲུལ་ནས་ཚོ་དང་ལྟན་པ་ཤུ་རིའི་བྱ་དང་། བྱང་ལྷུ་བ་སེམས་
དཔའ་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་དབང་ལྷུག་དང་། ཐམས་ཅད་དང་ལྟན་པའི་འཁོར་དེ་དག་ལྷ

དང་། མི་དང་། ལྷ་མ་ཡིན་དང་། དྲི་བར་བཅས་པའི་འཇིག་རྟེན་ཡི་རང་སྟེ་བཅོམ་ལྷན་འདས་
གྱིས་གསུངས་པ་ལ་མངོན་པར་བསྟོན་དོ།

*chomdende kyi de ke che ka tsel ne, tse dang denpa sharibu dang, chang chub sempa pakpa chenresik kyi
wang chuk dang, tamche dang denpay kor de dak hla dang mi dang hla mayin dang drisar chepay
jikten yi rang te. Chomdende kyi sung pa la ngunpar tu do.*

इदमवोचद्भगवानानन्दमना आयुष्माञ्छारिपुत्र आर्यावलोकितेश्वरश्च बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सा
च सर्वावती पर्षत्सदेवमानुशासुरगन्धर्वश्च लोको भगवतो भाषितमभ्यनन्दन्निति ॥

*Idam avochad bhagavan ananda mana ayushmach chariputra ariya-avalokiteshvaresch cha bodhisattva
mahasattvoh sa cha sarvavati parshatsa deva manush asura gandharvash cha loko bhagavato bhashitam
abhyanandanniti.*

And when the Conqueror had spoken thus, the junior monk Shari Putra took joy; and the warrior, the realized one, Loving Eyes, the lord of power, took joy as well. And all the assembled disciples took joy, and so did the entire world—with its gods, and its men, and near-gods and spirits too—take joy. All sang their praises of what the Conqueror had spoken.

།བཅོམ་ལྷན་འདས་མ་ཤེས་རབ་གྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྣིང་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་རྫོགས་སོ།
།རྒྱ་གར་གྱི་མཁན་པོ་བོ་མ་ལ་མི་ཏུ་དང་། ལོ་རྒྱུ་བ་དག་སྟོང་རིན་ཆེན་གྲེས་བསྐྱར་ཅིང་། ལུ་ཆེན་གྱི་
ལོ་རྒྱུ་བ་དག་སྟོང་དང་། ནམ་མཁའ་ལ་སོགས་པས་ལུས་ཏེ་གཏན་ལ་ཕབ་པའོ།།

This ends the sutra of the greater way known as the *Lady of Conquest, the Heart of the Perfection of Wisdom*. It was first translated from Sanskrit by the Indian abbot Vimala Mitra together with a master Tibetan translator, the venerable Rinchen De. It was later checked and standardized by the master translators and editors Gelo and Namka, among others. The translation into English was completed by the American geshe Lobsang Chunzin, Michael Roach.